

Однос манастира Ватопеда и православних Срба на размеђу прошлости и садашњости

Са благословом Његове Светости Патријарха српског г. Порфирија и под високим покровитељством г. Ненада Поповића, министра задуженог за међународну економску сарадњу и област друштвеног положаја Цркве у земљи и иностранству, 26. маја 2026. године у Палати Србија у Београду одржана је конференција на тему Однос манастира Ватопеда и православних Срба на размеђу прошлости и садашњости.

– Са радошћу у Христу Вазнетом, који времена, народе и поколења сабира у једно живо Тело своје Цркве, отварамо овај скуп посвећен односу Светог великог манастира Ватопеда и православних Срба на размеђу прошлости и садашњости. Не сабирамо се данас само ради разговора о историји. Сабрани смо да бисмо благодарно ослушнули живо Предање Цркве, у коме прошлост није мртво сећање, садашњост није случајан тренутак, а будућност није неизвесност без смисла. У Цркви је и само памћење призвано да постане Евхаристија: благодарно приношење Богу онога што јесмо, што памтимо и што примамо као дар, јер су, по речи псалмопојца, „велика дела Господња” и достојна да се чувају са благодарењем – поручио је Његова Светост Патријарх г. Порфирије отварајући, како је рекао, сабрање које стоји у светлости

празника Вазнесења Господњег, Спасовдана, славе Богом чуваног престоног града Београда:

- У тајни Вазнесења пројављује се пуноћа домостроја спасења. Христос, Победитељ смрти, узноси људску природу у славу Очеви и тиме показује да је човек створен не за пролазност, него за Царство Божје. Зато Црква на овај празник не само да се сећа догађаја Вазнесења, него га литургијски исповеда и прославља речима тропара: „Вазнео си се у слави, Христе Боже наш, обрадовавши ученике обећањем Светога Духа.” Та радост ученика јесте и наша радост, јер Господ није оставио свет, него га је Духом Светим учинио простором Своје благодати.

- У том благословеном споју празника, литије и саборног памћења, нарочиту радост доноси нам долазак Часног Појаса Пресвете Богородице из Свете ватопедске обитељи у Београд. Та светиња, вековима чувана у молитвеном срцу Свете Горе, за нас није само предмет поштовања и дивљења, него живи знак материнске близине Пресвете Владичице наше Богородице. Пред овом светињом стојимо са вером и благодарношћу, препознајући у њој благодатни знак материнског заступништва Пресвете Богородице, која нас приводи Христу, Сину своме и Богу нашем. Јер када Црква прославља Пресвету Богородицу, она тиме исповеда тајну Оваплоћења да је Син Божји од Ње примио тело ради нас и ради нашега спасења – истакао је предстојатељ Спрске Православне Цркве нагласивши:

- Часни Појас, по Предању Цркве, везан је за тајну Успења Пресвете Богородице и Њеног небеског заступништва. Као тиха, али нераскидива нит, он повезује Јерусалим, Константинопољ, Свету Гору, Ватопед, Хиландар, Србију и овај престони град. Та нит није само историјска. Она је молитвена. Она је мајчинска. Она је благодатна. Она сведочи да Црква живи саборно, да светиње путују кроз векове, да љубав не престаје и да Богородица не оставља оне који са вером прибегавају Њеном материнском заступништву.

- Посебно је драгоцено што се у ове дане поново осветљавају везе српског народа са Ватопедом. У тој свештеној обитељи млади Растко Немањић, потоњи Свети Сава, започео је свој монашки пут. Ту је, заједно са својим оцем, Преподобним Симеоном Мироточивим, свој живот уградио у светогорско Предање, да би из тог духовног огњишта потом засијао Хиландар, а из Хиландара се разгранало светосавско стабло нашег народа. Зато је Ватопед за нас више од знаменитог манастира. Он је једно од духовних предворја нашег црквеног рођења. Ту везу нису чували само монаси и подвижници. Чували су је владари, ктитори, писари, иконописци, преводиоци,

ходочасници, свештеници и верни народ. Од Светог Саве и Светог Симеона, преко српских царева, деспота и великаша, до Светог кнеза Лазара, који је, по часном предању, Ватопеду даровао светиње међу којима је и део Часног Појаса, препознаје се једно исто духовно осећање: да је оно што се дарује Богу једино истински сачувано. Свети Јован Златоусти, у сагласју са Апостолима и свим Светима, учи да је љубав корен и мајка свих добара. Та љубав је овде постала ктиторство, молитва, хрисовуља, богослужење, архитектура, превод, икона и братски загрљај два православна народа – беседио је Патријарх српски г. Порфирије и поручио:

– Зато је важно да овај симпозион не буде схваћен само као научни скуп, ма колико научни труд био драгоцен и потребан. Он је, истовремено, и служба памћења. Он је благодарно читање знакова које је Бог оставио у историји. Када говоримо о Светом Сави и Ватопеду, о католикону Ватопеда и српским рашким светињама, о повељама српских владара, о богослужбеном обликовању наших односа, о манастирским правима и повластицама, о језику и лексикографији, ми не сабирамо само податке. Ми изнова препознајемо како се вера оваплоћује у култури, како култура добија душу у Литургији и како један народ остаје жив онда када памти име Божје.

– Данас, када је савремени човек често расејан, уморан и духовно ослабљен, светиње нас враћају ономе што је суштинско. Враћају нас молитви. Враћају нас покајању. Враћају нас љубави. Враћају нас једни другима. Долазак Појаса Пресвете Богородице у Београд, у дане Спасовданске литије, јесте позив да свој град, своје домове, своје породице и своја срца принесемо Христу. То је позив да се не задржимо на спољашњем дочеку, него да у себи припремимо место за благодат Божју. Благодаримо, стога, високопреподобном игуману Јефрему и часном братству манастира Ватопеда на љубави, поверењу и благослову. Благодаримо и уваженом министру г. Поповићу и Влади Републике Србије на свесрдној помоћи и подршци да Појас Богородичин стигне безбедно у Београд, а посебно на организацији овог важног научног скупа. Благодаримо и учесницима овог скупа, организаторима, научним и црквеним трудбеницима, свима који су својим знањем, љубављу и молитвом допринели да се ове теме достојно изнесу пред лице Цркве и народа Божјег. Нека ово сабрање буде на укрепљење вере, на умножење љубави, на продубљење братских односа и на обнову светосавског памћења. Нека нас Пресвета Богородица, Часним Својим Појасом, закрили, утеши и приведе Сину Своме. Нека нас Господ научи да све што имамо примамо као дар, а све што јесмо приносимо као благодарност. И нека се у свему прославља Отац и Син и Свети Дух, сада и увек и у векове векова. Амин – закључио је Његова Светост

Патријарх г. Порфирије.

Духовно сродство које траје више од осам векова

- Нераскидива спона православних Срба и манастира Ватопеда није настала случајно, нити је плод само историјских околности. То духовно сродство траје више од осам векова и израз је суштинског и заветног пријатељства, утемељеног у личности Светог Саве и Светог Симеона Мироточивог. Крајем XII века, српски владар Стефан Немања, оставивши земаљски престо, долази своме сину Сави у Ватопед да би у монашком смирењу започели дело које ће из корена преобразити историју српског православног народа. Из тог светогорског подвига родила се и српска царска лавра Хиландар. Овај драгуљ православља није настао ни из чега, он је поникао из духовног окриља Ватопеда и постао српски духовни стуб – поручио је министар Ненад Поповић поздрављајући учеснике конференције и нагласио:

- Данас, када живимо у времену великих искушења, када се српски народ сусреће са сложеним политичким, духовним и идентитетским препрекама, светогорски и светосавски етос нас позива да будемо мудри, сабрани и верни Истини. Свети Сава нас поучава и опомиње, да се само кроз служење Богу и ближњима гради трајна држава и постојан народ. Његова Света Личност, духовно стасавала у молитвеном окриљу Ватопеда, остаје наш непоколебиви оријентир у временима немира и подела. Наша је света дужност да чувамо праву веру примљену од Светога Саве, да истражујемо и штитимо богату српску баштину која вековима има посебно место у светогорским ризницама, али и да будућим поколењима пренесемо сазнање да су вера, култура и историјско памћење неопходан предуслов и крајеугаони камен опстанка сваког народа.

Свети Сава и Свети Симеон Мироточиви – нови ктитори манастира Ватопед

- Свештени велики манастир Ватопед заузима друго место у јерархији Свете Горе. Саграђен је на северној страни полуострва, у дивном заливу, који је украшен многим природним лепотама. Градитељски комплекс манастира задивљује ходочаснике својом величином, разноврсношћу и лепотом различитих здања. Католикон Манастира, саграђен крајем X века, посвећен је Благовестима Пресвете Богородице, а свечано прославља и Полагање Часног Појаса Пресвете Богородице, које се слави 31. августа. Једини је манастир на свету украшен са седам чудотворних икона Пресвете Богородице, а број познатих светитеља манастира прелази шездесет. Међу њима нарочито место заузимају Свети Сава, први Архиепископ српски, и његов отац Свети

Симеон Немања Мироточиви, који се сматрају новим ктиторима Манастира – речи су високопреподобног архимандрита Јефрема којим је започео своје излагање у коме је веома детаљно говорио о вишевековна историји ватопедске светиње, а посебно о нераскидивим духовним везама манастира са српским народом и његовим светитељима и народним вођама.

Због његовог историјског значаја, излагање игумана ватопедског Јефрема у целости објављујемо ОВДЕ.

Филм Ватопед – источник Светосавља

Учесницима Конференције је затим приказан документарни филм Ватопед – источник Светосавља, у продукцији Информативне службе Српске Православне Цркве, аутора г. Душана Стокановића и г. Саве Мирића. Кроз богату историјску грађу и јединствене кадрове Ватопеда, Уранополиса, Хиландара и Свете Горе, филм води гледаоце у срце царске лавре манастира Ватопеда – древне светиње која вековима представља место молитве, покајања, подвига и духовног препорода. Посебно место у филму заузима свети и нераскидиви однос Светог Саве и његовог оца Светог Симеона Мироточивога према манастиру Ватопеду. Као велики ктитори и добротвори, они су ову светогорску светињу обогатили не само материјалним даровима, већ пре свега аскетским подвигом, живим сведочанством вере и љубави према Цркви Христовој. Филм осветљава период у којем Ватопед постаје једно од кључних духовних упоришта српског народа на Светој Гори, место из кога ће израсти и манастир Хиландар. Овај документарни филм није само прича о једном манастиру, него сажет приказ почетка српског духовног идентитета – Светосавља, повест о сусрету Свете Горе и светитеља Саве, као и о подвигу који је обликовао историју и веру српског народа. Ово драгоценост сведочанство о изворишту из кога су потекли духовност, просвета и предање Светог Саве — изворишту које и данас живо тече у бићу Српске Православне Цркве и православног народа можете погледати ОВДЕ.

Излагања еминентних стручњака током два панела

Протојереј проф. др Србољуб Убипариповић, декан Православног богословског факултета у Београду, отворио је први панел излагањем на тему О богослужбеном изграђивању односа манастира Ватопеда и православних Срба кроз историју: парцијална анализа, у коме је истакао да су вишевековна упућеност наших светих предака на светогорске манастире, редовно похођење монашких заједница у Перивоју Пресвете Богородице и материјално старање о истима, имали за последицу остварење снажног и

истрајног утицаја богослужбене теорије и праксе Свете Горе на литургијски живот православних Срба ма где живели.

Др Борис Стојковски, редовни професор Филозофског факултета у Новом Саду, говорио на тему Повеље српских владара и великаша манастиру Ватопеду у средњем веку. Други панел је отворио др Бојан Миљковић, виши научни сарадник Византолошког института Српске академије наука и уметности, излагањем под називом Свети Сава и Ватопед, а затим је историчар уметности др Јасмина Ћирић, доцент на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, говорила на тему Католикон манастира Ватопеда и концепт рашког храма.

- У српској духовности Света Гора није схватана само као географски простор. Света Гора је доживљавана као Врт Мајке Божје - изабрани простор под Њеним покровитељством. Управо зато није без значаја што су и поједина српска епископска седишта формирана у пажљиво изабраним природним и сакралним целинама. Као што Ватопед својим положајем, архитектуром и светињама обликује идеју светогорског сакралног пејзажа, тако и Жича, Пећ и Хвосно постају духовна средишта нове Архиепископије. Због тога се може закључити да католикон манастира Ватопеда није представљао само један од архитектонских узора српске средњовековне архитектуре, већ полазиште за формирање читавог концепта рашког храма. Његов модел у српској средини није био дословно преузет, већ је прошао кроз сложен процес архитектонске апропријације, синтезе и трансформације. Ослањајући се на светогорске и цариградске узорне, српска средњовековна архитектура је обликовала сопствена, оригинална решења, захваљујући којима је настала једна од најаутентичнијих и најкреативнијих појава средњовековне архитектуре на Балкану - исткала је др Јасмина Ћирић.

Јереј др Ивица Чаировић, ванредни професор Православног богословског факултета у Београду, учествовао је на скупу излагањем Манастир Ватопед у савременој лексикографији. У доба социјалне мреже диктирају кратке форме и брз пренос података, овај истраживачки рад је ставио у фокус одредницу о манастиру Ватопеду у савременој светској лексикографији, са освртом на неколико најпознатијих енциклопедија, речника и онлајн база података, уз поруку дигиталним ауторима да буду инспирисани тачним и релевантним информацијама приликом прављења садржаја о манастиру Ватопеду на Светој Гори.

На крају другог панела говорио је и др Далибор Ђукић, ванредни професор Правног факултета у Београду, представивши рад на тему Манастирски

имунитети и привилегије у хрисовуљама цара Стефана Душана издатим Манастиру Ватопед 1346. и 1348. године.

Модератори конференције су били јереј др Владан Таталовић и гђа Сања Лубардић.

Научни скуп је привукао пажњу многобројних медијских екипа, које ових дана са посебном пажњом, осећајући историјски значај доласка Часног Појаса Мајке Божје у Београд, професионално и достојанствено прате све духовне и пратеће догађаје. Организација конференције Однос манастира Ватопеда и православних Срба на размеђу прошлости и садашњости, уосталом као и други догађаји одржани под високим покровитељством министра др Ненада Поповића и његовог Кабинета задуженог за међународну економску сарадњу и област друштвеног положаја Цркве у земљи и иностранству, била је

spc.rs